

דון קישוט

הוא שותף במשרד עם אשתו, מיכל אשכולות, אילן כרמי ושחף זית, ואוהב במיוחד לעסוק בבנייה ציבורית. הוא מצדד באדריכלות קונטקסטואלית, ששמה דגש על החיבור של הפרויקט למקום הספציפי, ומגנה את ה"התמגדלות" של תל-אביב. שיחה אישית עם אדריכל איתן קימל

מאת שירי הררי

אדריכל איתן קימל
לימודים: בוגר הפקולטה לאדריכלות ותכנון ערים, הטכניון ואוניברסיטת TU-Delft, הולנד
כתובת המשרד: משרד אדריכלים קימל-אשכולות, שלוש 27, נווה צדק, תל-אביב
www.kimmel.co.il
אתר אינטרנט: www.kimmel.co.il

מחזיאון אוספי הטבע, אוניברסיטת תל-אביב. פרויקט בשלבי תכנון

הפרויקט הראשון שתכנן אדריכל איתן קימל היה בנווה צדק. בפרויקט היו חמישה בתי מגורים טוריים, אחד מהם יועד לו ולאשתו, מיכל אשכולות, שותפתו לעבודה מאז ועד היום. כעת, למעלה מ-20 שנה אחרי, הוא נזכר איך הגיע בפעם הראשונה לאתר הבנייה, צפה בהמולה, באנשי המקצוע, במשאיות הבטון שיוצאות ונכנסות והשתאה בינו לבינו איך כל זה התחיל מכמה שרטוטים שלו על נייר. לדבריו, היופי במקצוע הוא שגם היום, כשהוא מוביל משרד ובו 15 אדריכלים ומאחוריו כבר פרויקטים רבים, עדיין הוא מופתע בכל פעם מחדש מעוצמת הדבר. מטבע הדברים, הניסיון מגדיל את תחושת האחריות. "אם פעם, בתחילת הדרך, כשהייתי מגיע לאתר בנייה, אדריכל צעיר בן 28, הייתי מבוהל כי הרגשתי שאין לי מספיק ניסיון, עכשיו כשאני הולך לאתר בנייה ואני מסתכל מסביבי ומבין שאני מבין פה יותר מכולם – אני אפילו עוד יותר מבוהל מפעם", הוא אומר בחיך.

משרד קימל אשכולות הוקם ב-1986 בשכונת נווה צדק בתל-אביב. בתחילת הדרך עבדו איתן קימל ומיכל אשכולות, בוגרי המגמה לאדריכלות בטכניון, ממרתף ביתם, ולפני כ-15 שנה עברו למשרדיהם בבניין משופץ למחצה ברחוב שלוש, שבו הם נמצאים עד היום. המשרד, מהפריים והמובילים בישראל, גדל עם השנים בעקביות, מפרויקט לפרויקט. "הגידול היה ליניארי", מספר קימל, "לא היה מצב שפתאום נפל עלינו פרויקט ענק. חנות הובילה למסעדה, בית קטן לבית יותר גדול, שלושה בתים הובילו לפרויקט ציבורי קטן – זו הייתה האבולוציה". כיום שותפים במשרד גם אילן כרמי ושחף זית.

"המקום שאנחנו הכי אוהבים להיות בו זה הבנייה הציבורית", אומר קימל. "שם יש תחושה שאפשר לעשות אדריכלות, ואלו פרויקטים שעוסקים יותר באדריכלות ופחות בייצור מטרים או בניצול זכויות. בסך הכל תופסים הפרויקטים הציבוריים כשליש מעבודות המשרד ולצדם אנחנו נוגעים גם בבנייה יזמית. מהצד השני, יש עבודה רצופה על תכנון וילות ובנייה פרטית, שזו מבחינתנו מעבדה נחמדה והזדמנות לעבוד בקנה מידה קטן. גם שם יש תחושה שיש מקום לאדריכלות. העובדה שיוצא לנו לעבוד על פרויקטים גדולים ובאותה שעה על פרויקטים קטנים מגדירה, כך אני מאמין, את הרגישות שהמשרד מנסה לשמור עליה".

כיצד היית מאפיין את הסגנון האדריכלי של משרדך?
 "העשייה שלנו מנסה להיות מחוברת לקונטקסט בפרשנות הראשונית שלו. לא מצטטת ז'ורנלים אלא מנסה לנבוע מהמקום, והמקום, אגב, הוא לא בהכרח רק מקום פיזי או אקלימי, אלא גם תרבותי. אנחנו לא נבנה באותה צורה בנווה צדק כמו בצפון תל-אביב ולא נבנה בבאר שבע כמו שאנחנו בונים בירושלים. הגישה הזאת, של אדריכלות קונטקסטואלית, היא גישה שבאה ואומרת שהפרויקט נטוע במקום והוא לא כזה שאפשר לתלוש ולשים במקום אחר. בהקשר הזה, אני חושב שלהגיד 'אדריכלות מקומית' זה כבר לא נכון, זה מטבע לשון שחוק, אבל כן, אנחנו מנסים לעשות משהו שמאוד שייך בעינינו לכאן וזה הפך להיות לא טריוויאלי. היום יש ז'אנר שלם של אדריכלות אייקונית שבאה ומנחיתה עליך מבנים ולצדה אדריכלות ז'ורנלית, כזאת שעושה, למשל, שימוש אינסופי בזכוכית בזמן שאנחנו בתנאי אור חזקים רק כי זה נורא יפה וזה מה שרואים עכשיו

1-2. בית פרטי, רמת רזיאל.
 3. בית פרטי, אפקה.
 צלם: עמית גירון

"אם פעם, בתחילת הדרך, כשהייתי מגיע לאתר בנייה, אדריכל צעיר בן 28, הייתי מבוהל כי הרגשתי שאין לי מספיק ניסיון, עכשיו כשאני הולך לאתר בנייה ואני מסתכל מסביבי ומבין שאני מבין פה יותר מכולם - אני אפילו עוד יותר מבוהל מפעם"

בז'ורנלים. זה אולי מאוד סקסי אבל לא בטוח שזה הדבר הכי נכון לעשות ובעיניי זה גם לא כל כך מעניין. אותי תמיד מעניין לחפש את מה שנכון לכאן ולעכשיו."

ובתוך זה, מה עוד עובר איתך מפרויקט לפרויקט?

"אני חושב שאנשים שמסתכלים מבחוץ מזהים איזשהו קו או נרטיב שמחבר. אני מרגיש שכל עבודה שאני עושה היא חדשה כי האתר שונה, הפרוגרמה שונה והאנשים אחרים. אני מאוד מקווה שאני לא עושה את אותו הדבר במקומות שונים, כי אם כך אני עושה אני מרגיש שיש בזה זיוף."

כשמאחוריך שנים של עבודה אדריכלית, יש פרויקטים שעשית בעבר ואתה רואה אותם עכשיו באור אחר, נראים לך בוטריים?

"זאת הסיבה שאני מאוד לא רוצה להיות אסיר של אופנות כי לאופנה יש נטייה לחלוף ואז אתה מסתכל על משהו שלפני חמש שנים חשבת שהוא הדבר ואתה מבין שאין לו אורך חיים, ואדריכלות צריכה אורך חיים. כן, אני מרגיש בעבודה שלנו אבולוציה מסוימת, אנחנו מבשילים והניסיון הוא נורא חשוב באדריכלות. כמוכן, צריך לשמור על הרעננות כל הזמן, אבל יש חשיבות רבה להבנה של המערכתיות הזאת, של הדיסציפלינה של תכנון שיש בה כל כך הרבה שכבות שאתה צריך לטפל בכלן, חלקן שייכות לדילמות של קנה מידה עירוני וחלקן דילמות של פרט וחלקן בכלל נוגעות בדברים משמימים שצריך לשלוט בהם כמו המערכות של הבניין. אם בקריאייטיב של משרדי פרסום, למשל, השיא הוא איפשהו בגיל 30, אני חושב שאדריכלות זה מקצוע שלניסיון יש משקל רב, או לפחות כך הייתי רוצה לחשוב, ממרומי גיל 50 המופלג."

*

בין העבודות שעליהן שוקדים במשרד בימים אלו נכלל פרויקט בית הלוחם בבאר שבע, פרויקט הדגל, מכנה אותו קימל. כמו כן זכה המשרד לאחרונה בתחרות והוא עתיד לתכנן מבנה חדש באוניברסיטת תל-אביב שישמש כבית האוספים ומוזיאון לטבע.

1-3. מרכז דילר ללימודים הומניים, אוניברסיטת באר שבע. צילום: עמית גירון

כמות הדירות פר שטח, היא כפליים יותר בזבזנית מאשר שכונות כמו פלורטיץ או נווה צדק, שכן רקמה של מגדלים מחייבת מרחקים ביניהם, מדשאות רחבות ידיים, כבישים – אורבניות מסוג שאני לא רוצה כי היא לא מייצרת את המרחב הציבורי המעניין שאני חושב שהוא נכון”.

מה האלטרנטיבה בעיניך?

”אם את הכסף שמשקיעים בלטעת מגדל באמצע כלום היו לוקחים ומשדרגים באמצעותו את העיר, אם עשירי צרפת היו מנותבים לאופנה אחרת במקום מגדלים, נגיד, של בית ברחוב דיזנגוף ופתאום כל אחד מהם היה רוצה דירה בדיזנגוף, את, כתושבת העיר, היית מקבלת רחוב מתחדש ופנטסטי במקום מה שנהיה שם בפרויקט yoo, למשל, שמבחינתי אין בזה שום רע, בכל המגדלים שצומחים על נתיבי איילון לעומת אלה שבתוך העיר. מצד שני, אני גם לא מרגיש שאני מרוויח מזה. אולי קופת העירייה מרוויחה מזה וגם אני כתושב העיר מרוויח דרך כך, אבל לא נוצר שם שום מרחב ציבורי חדש או כזה שישמש אותי. יותר מזה, גם אם היו מייצרים בפארק המגדלים הזה מרחב ציבורי הם הרי לא רוצים שאבוא לשם. בעיניי, הרבה פעמים המגדלים האלה הם בין סתם החמצה לבין טעות עירונית”.

העובדות הרבות שצוות בשטח בדמות מגדלים חדשים שכל הזמן נבנים מוכיחות שהאג'נדה שאתה מוביל כבר די במייעוץ.

”נכון. הכוחות הנדל”ניים כל כך חזקים ואי אפשר לעצור אותם ובסופו של דבר גם הכוח הציבורי מונע משיקולים כלכליים, והצלע השלישית – דעת הקהל – גם היא תומכת כי המגורים במגדל הפכו משאת נפש לא ברורה של רבים, למרות שאני לא מבין מה הכיף הגדול לגור בקומה 20 במגדל שאי אפשר לפתוח בו חלון, בזמן שבאותו מחיר את יכולה לגור במקום שיש בו חיבור אמיתי לעיר ולא כזה שעובר דרך המעלית לחניון. אני חושב שכל המגדלים האלה, הצער עליהם הוא היום אבל הוא יהיה יותר גדול בעוד 20 שנה כשהם יתחילו להידרדר. וזה לא הפיך. בתערוכה שעשינו הראינו תסריט שבו תל-אביב כולה עושה פינוי בינוי ומיתרגמת לשורת מגדלים לאורך הים. היו אנשים שראו ואמרו 'איזה יופי'. בעיניי זה אולי יופי בהונג קונג. זאת לא תל-אביב. הצער על המגדלים יגיע מאוחר יותר והוא יהיה מאוחר מדי”.

מאבק קצת דון קישוטי, לא?

”כן, אולי, אבל כל עוד זה דון קישוטי ולא סנשו פנצ'ו זה בסדר גמור מבחינתי”.

”שמונים אחוזים מהבנייה שנעשית בארץ היא בנייה שאני מאוד מצטער עליה, היא לא מוסיפה שום דבר טוב, היא עלובה כבר כשהיא נגמרת ותהיה יותר עלובה ברבות השנים. יש תחושה שאדריכלות טובה והשקעה בבנייה זה לוקוסוס שלא בהכרח יש לו ביקוש”

קימל מציין כי טיבה של עבודה נמדד לא רק בזכות תכנון אדריכלי מצטיין כי אם בזכות הרמוניה בין שלושת קצוות המשולש – אדריכל, יזם, קבלן. לא עניין מובן מאליו. לדבריו, יש אכן יזמים שמוקדים אדריכלות ומוכנים להשקיע בה, גם אם זה לא נעשה לשם שמים ומה שמניע אותם הוא ההבנה שיש בכך פוטנציאל רווח ואלמנט שיווקי חזק. אבל זהו רק חלק קטן מהפרויקטים היזמיים שנבנים כאן, הוא מוסיף.

”שמונים אחוזים מהבנייה שנעשית בארץ היא בנייה שאני מאוד מצטער עליה, היא לא מוסיפה שום דבר טוב, היא עלובה כבר כשהיא נגמרת ותהיה יותר עלובה ברבות השנים. יש תחושה שאדריכלות טובה והשקעה בבנייה זה לוקוסוס שלא בהכרח יש לו ביקוש. יש ספקטרום מסוים של יזמים ובנייה ברמה מאוד גבוהה ושם מתרחשת אדריכלות, אבל לצערי זה באמת קצה של ענף הבנייה הגדול שמה שהוא עושה ברובו, בעיניי, זה לא אדריכלות. זאת בנייה. אמנם אדריכלים מעורבים שם אבל אין בזה דבר שקשור לאדריכלות”.

כדי להמחיש את המגמה הציג המשרד לאחרונה תערוכה שבה לצד הצגת עבודות רעיוניות וממשיות הועלה פרויקט תיאורטי בשם "תל-אביב הייטס". במסגרת הפרויקט הוצגה תל-אביב כפי שהיא עתידה להיראות – שורת מגדלים לאורך הים. קימל, חיפאי במקור ולוקאל פטריוט תל-אביבי בהווה, נחרד מהרעיון. "רצינו לייצר מחשבה ודין לגבי 'ההתמגדלות' של תל-אביב – מה זה אומר, מי מרוויח מזה ומה זה עושה למרחב הציבורי", הוא מספר, "וזה לא קשור לעובדה שפה, בנווה צדק, צומחות זוועות בצורה של מגדל נווה צדק או 'רוטשילד 1' – דברים שבעניינינו הם טעות עירונית קשה. מה שניסינו לעשות זה לנגח את התפיסה המוטעית שאנחנו מדינה קטנה וצפופה ולכן צריך לבנות לגובה והראינו עד כמה שכונה כמו רמת אביב ג' מבחינת

1-2. בית הלוחם, באר שבע, פרויקט בבנייה